

Česká lesnická akademie Trutnov
střední škola a vyšší odborná škola

DĚJEPIS

Název: **002_3_Pravěk – doba kamenná – mezolit – prezentace**

Obor: 41-45-M/01 Mechanizace a služby

Ročník: 1.

Autor: Ing. Jiří Franc

Obsah

1. Úvod
2. Pravěk - rozdělení
3. Mezolit – střední doba kamenná

Úvod

- **Pravěk je nejstarší a nejdelší úsek v dějinách lidstva.**
- **Začíná výskytem tvorby prvních kamenných nástrojů předchůdci člověka (asi 3 milióny let před Kr.).**
- **Končí se vznikem staroorientálních států a vznikem písma (4. tisíciletí před Kr.).**
- **V Evropě však pravěk končí až v prvním tisíciletí před Kr..**
- **Poznatky o pravěku čerpáme z archeologických nálezů.**

Pravěk - rozdělení

Pravěk rozdělujeme několika způsoby:

1. **podle suroviny**, ze které se vyráběly nástroje
2. **podle způsobu obživy**
3. **podle uspořádání společnosti**

Ad1) Dělení pravěku podle suroviny, ze které se vyráběly nástroje :

- a) **doba kamenná** (části paleolit, mezolit, neolit a eneolit),
- b) **doba bronzová** (části starší, střední a mladší)
- c) **doba železná** (části starší tzv. doba halštatská a mladší tzv. doba laténská)

Doba kamenná

Paleolit

Mezolit

Neolit

Eneolit

Doba bronzová

Starší

Střední

Mladá

Doba železná

Starší (halštatská)

Mladší (laténská)

Ad2) Dělení pravěku podle způsobu obživy:

- a) **období prisvojovacího hospodářství** (paleolit a mezolit) – lovec a sběrač,
- b) **období výrobního hospodářství** (od neolitu) – zemědělec

Ad3) Dělení pravěku podle uspořádání společnosti:

- a) **stádo** (tlupa),
- b) **rodové uspořádání** (matriarchát nebo patriarchát)
- c) **rozpad rodové společnosti**

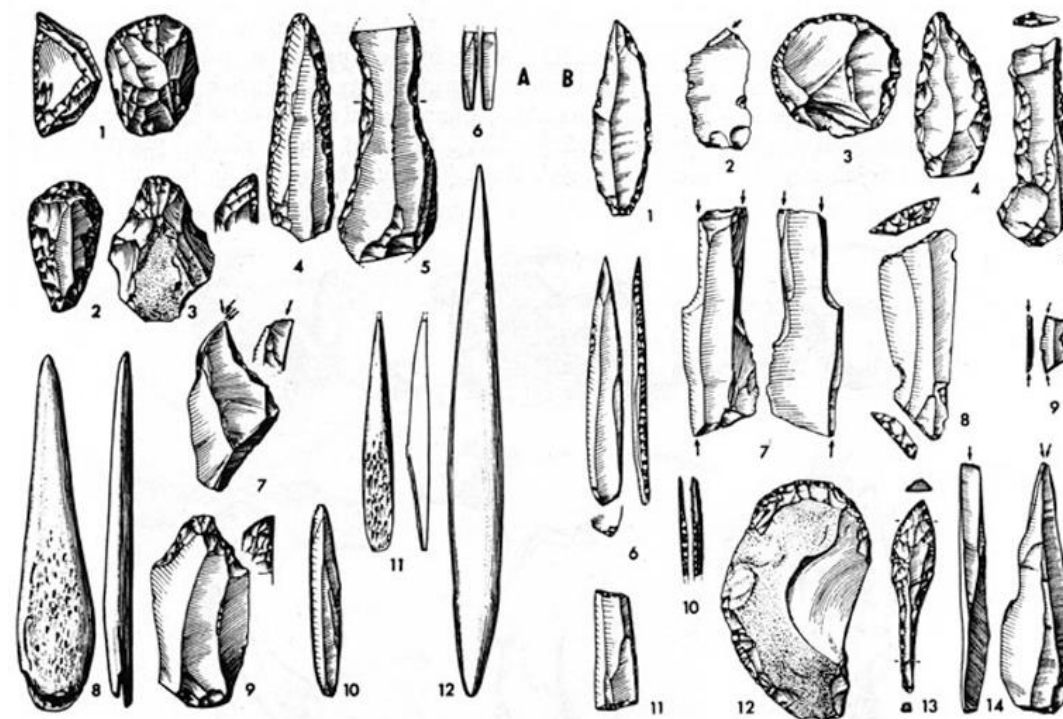
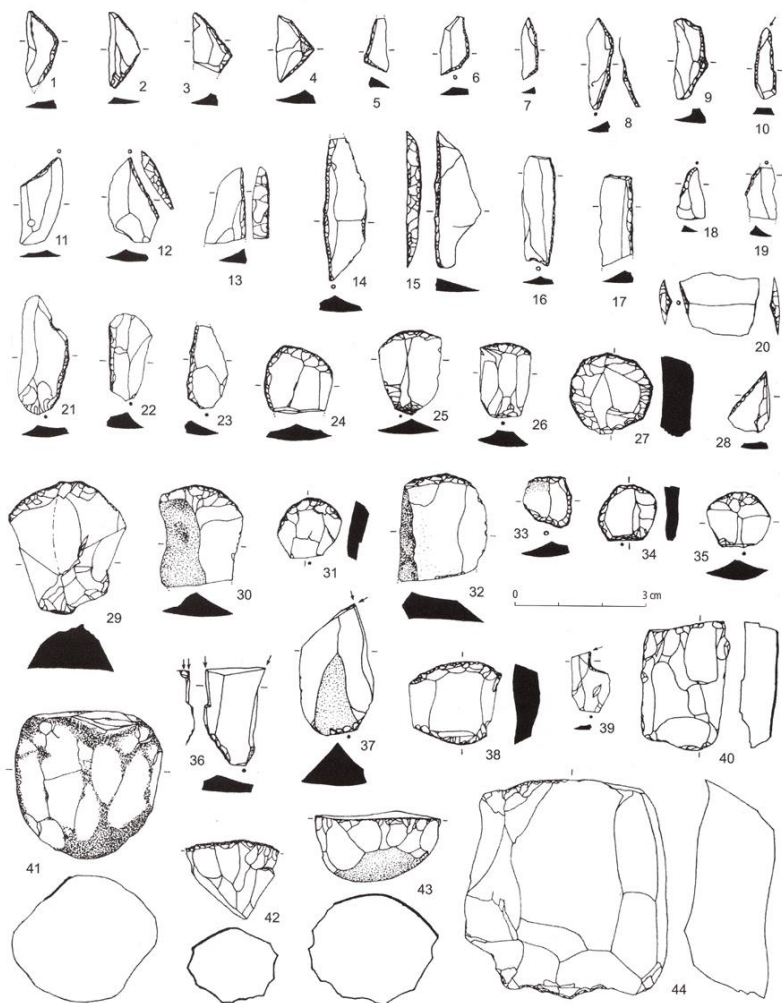
Doba kamenná

2. Mezolit (8 – 6 tis. př. n. l) - řecky *mesos* = *střední*

- Jde o **pokračování paleolitického způsobu života v poledové době, v podstatě v podmínkách klimatu, ve kterém nyní žijeme**
- Z Evropy ustupují ledovce, přibývá lesa, **mizí velká stádní zvířata** (vymření mamutů)
- **Lidé žijí v menších skupinách** (několik rodin) v lesostepním prostředí a kočují mezi sídlišti
- **Lov lesní zvěře (pratur, jeleni), ryb (oštěpy, luky, harpuny, udice, sítě) + měkkýši, med, vejce, rostliny**
- **Lov náročnější, individuálnější** (místy s pomocí psa)
- **Muž lovil, žena zásobovala ostatní potravou**
- Kombinované nářadí (využití **tzv. mikrolitů** – drobných kamenných hrotů a čepelek vkládaných do dřevěné nebo rohové rukojeti) = **opravitelnost nástroje**
- **Na Blízkém východě již dochází k usazování lidí ve stálých sídlištích**

- **Jednoduchá stanová obydlí, v zimě částečně zahloubená**
- **Nejstarší lyže a saně**
- **Náčelníkem muž, žena ztělesňovala rod (úcta k ženě)**
- Umění velmi omezeně – objevuje se první keramika, první [petroglyfy](#), malby tzv. **nitkového a rentgenového stylu**
- Mrtví pohřbíváni na boku, samostatně či skupinově
- Naleziště: např. významný např. **Lepenski Vir** (Srbsko)
- Na území českých zemí bylo patrně **velmi řídké osídlení** – nízká úživnost krajiny

Tzv. mikrolity byly vyráběny dobře štěpných materiálů jako jsou pazourek, rohovce a křemence, radiolarit, sopečné sklo – obsidián apod.) – tyto suroviny se nevyskytují běžně. Zásadní význam měla schopnost je najít a také dálkový obchod s nimi.

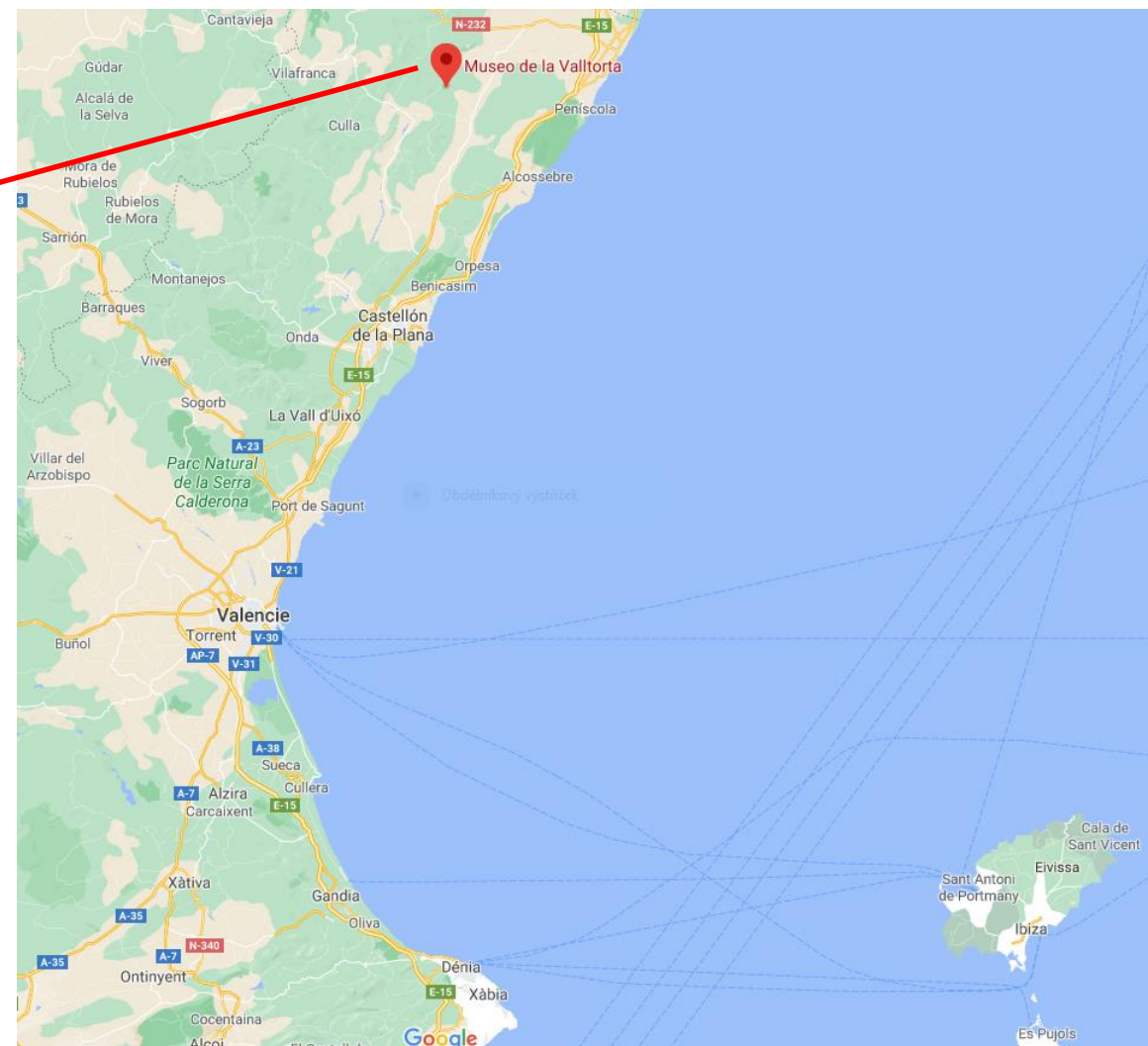
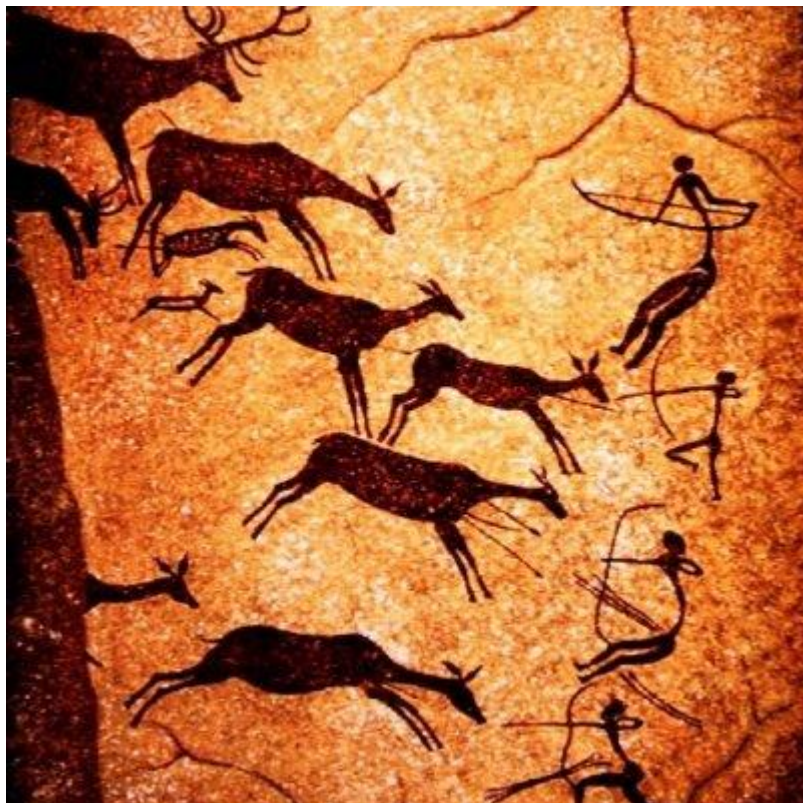

Kostěné paleolitické harpuny

Petroglyfy (Norsko)

U skalních maleb ustupuje v období mezolitu „realistický“ styl – objevuje se **schematizace tzv. „nitkového“ stylu**.
Např. jeskyně Valltorta v regionu Valencie ve Španělsku.

V malbě se objevuje také znázorňování zvířat či lidí, do něhož se znalostí toho, co je uvnitř (anatomie orgánů, kostry) – **tzv. rentgenový styl** – dodnes užíván australskými domorodci.

Pohřeb šamanky z Bad Dürrenbergu (Německo) – 7 000 – 6 000 př. n. l., 25-30 letá žena pohřbená s 6-ti měsíčním dítětem a pozůstatky neobvykle mnoha druhů zvířat. Měla poškozený krční obratel a pravděpodobně u ní docházelo k omezení prokrvení mozku – při krajních polohách hlavy mohla následně upadat do mdlob, transu.

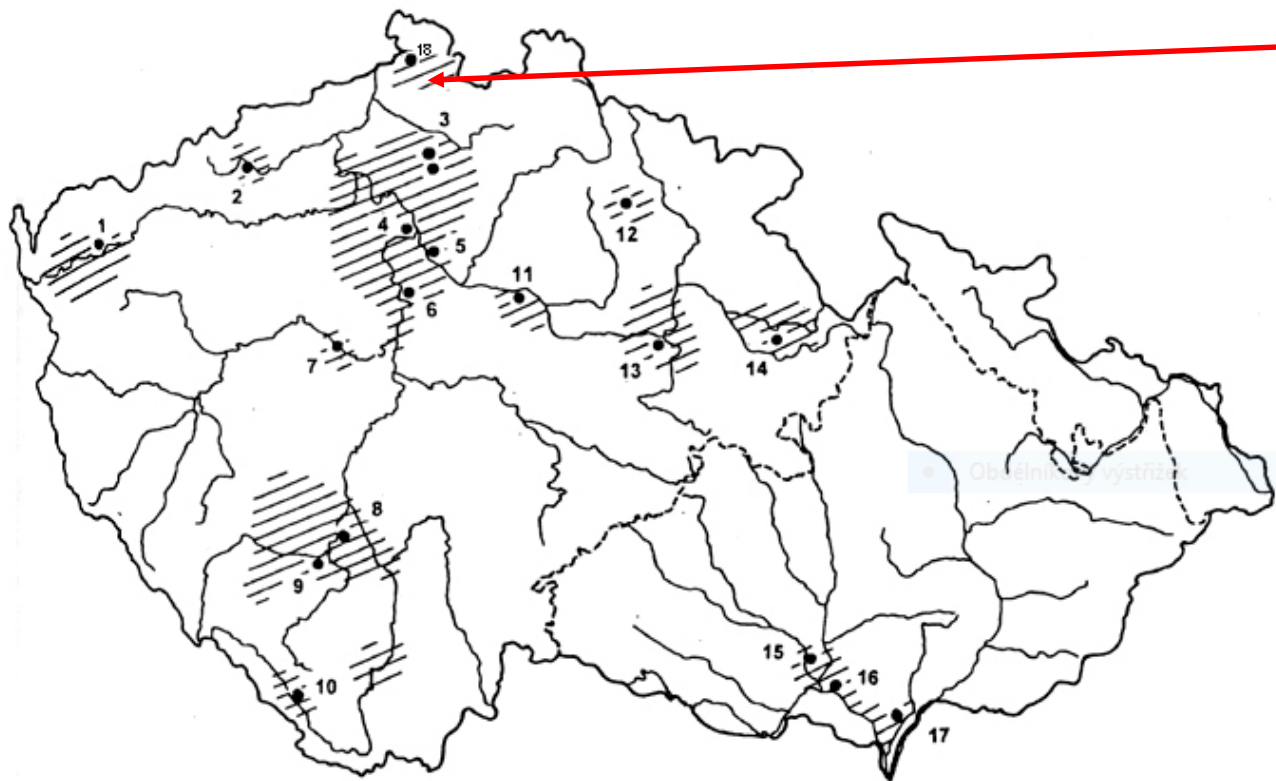

Lepenski Vir (Srbsko) – osada lovců a rybářů na Dunaji z období 9 000 – 6 000 př. n. l. Chaty se základy ze směsi vápence, písku a vody, měly jednotný lichoběžníkový půdorys a byly kryty dřevěnou konstrukcí, pokrytou listím a kůžemi divokých zvířat. Vchodem orientovány k Dunaji, pravidelně rozmístěné. Geometricky byly rozmístěna také ohniště a malé svatyně se soškami s „rybími“ ústy.

Obyvatelé se v závěru období již pokoušeli o zemědělskou produkci a chovali psi, vepře a skot.

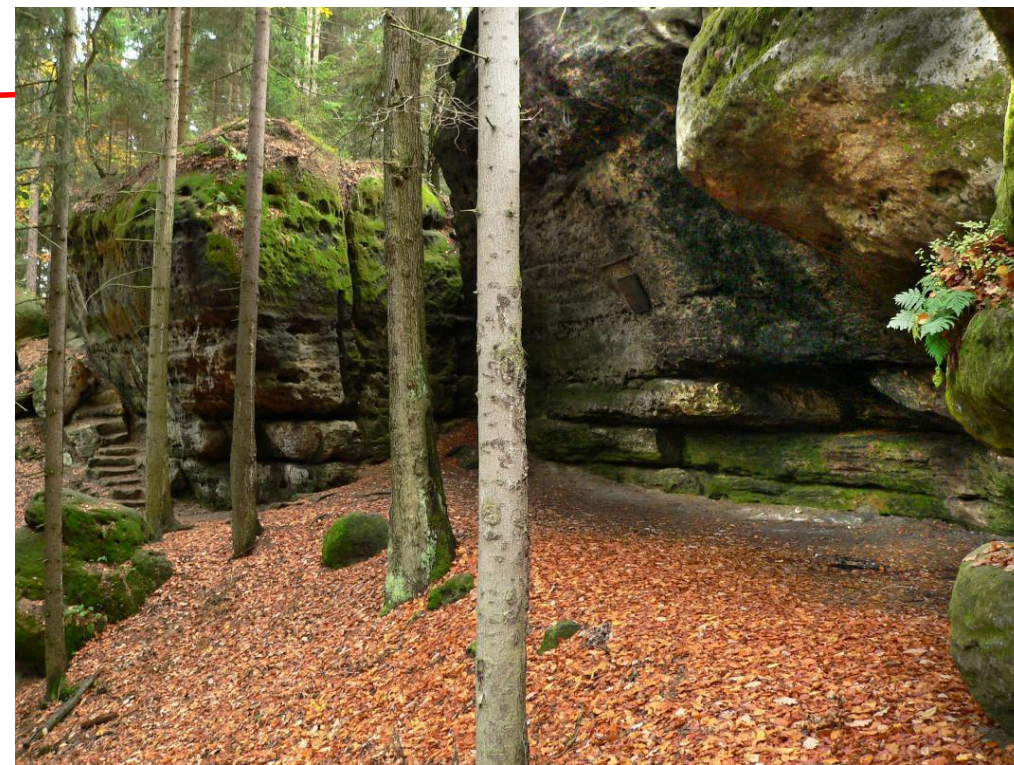
Lokalita je dokladem přechodu lovců a sběračů k usedlejšímu způsobu života.

Mezolitická naleziště na našem území

Mezolit

1 Tašovice, 2 býv. Komořanské jezero, 3 Stvolínky, Dřevčice, Zátyní, 4 Hořín, 5 Kozly, 6 Praha-Ďáblice, 7 Hostim, Tetín, 8 Písek, 9 Putim, 10 Horní Planá, 11 Nymburk, 12 Hřibojedy, 13 Pardubice, 14 Sopotnice, 15 Smolín, Přibice, 16 Dolní Věstonice, 17 Mikulčice, 18 Brtníky-Kopec

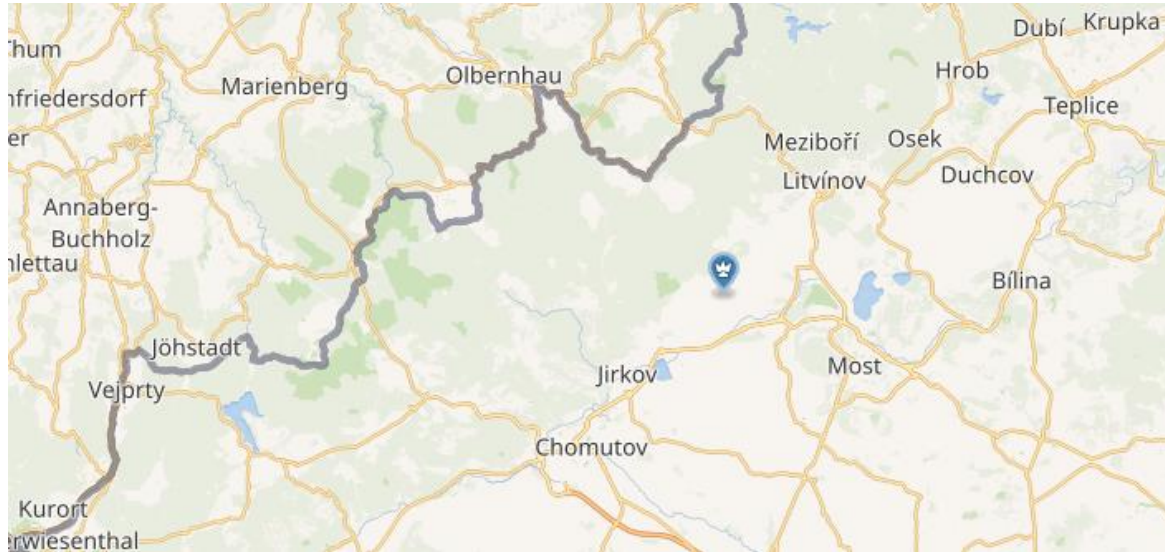

Mezolitické osídlení bylo doloženo např. pod skalními převisy v Českém Švýcarsku

Mezolitický člověk – sběrač a lovec – byl limitován úživností krajiny, která nedovolila větší hustotu obyvatel, než asi 0,1/km².

Počet mezolitických obyvatel Čech lze např. odhadnout na max. 2000 lidí!

Do jídelníčku našich mezolitických předků **v lokalitě bývalého Komořanského jezera** (dnes plocha uhelného povrchového dolu Československé armády) patřila i **semena vodní rostliny kotvice plovoucí bohaté na tuk a škrob.**

V některých oblastech světa **přetrval mezolitický způsob života sběračů a lovců až do kontaktu s evropskou civilizací**. Nikdy zde také nedošlo např. k osvojení metalurgie atd. Jde o oblasti severní části Sibiře, v Americe – Inuité a Indiáni lesního až lesostepního pásma, v pralesích v povodí Amazonky, v JV Asii a Austrálii.

Otázky:

1. Vysvětlete pojem mezolit.
2. Mezolit je časově situován do období
3. Popište změnu klimatu a krajiny střední Evropy v období mezolitu.
4. K jakým změnám způsobu obživy dochází v mezolitu.
5. Které lovecké nástroje a pomůcky se v mezolitu objevují?
6. Co jsou to mikrolity a jak byly využívány?
7. Ve které oblasti světa dochází již v období mezolitu k usazování lidí v trvalých sídlištích?
8. Petroglyfy jsou
9. V tradičních malbách australských domorodců se zachoval tzv.styl kresby
10. Úživnost střeoevropské krajiny v mezolitu umožňovala hustotu osídlení ccaobyvatel na 1 km²

Zdroje:

- <http://www.dejepis.com/>
- <https://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/chronologie/prehled-pravekych-obdobi-na-nasem-uzemi>
- <https://i.pinimg.com/originals/40/cc/42/40cc4226376696bcebb4729dac69c79e.jpg>
- <https://fred.fraus.cz/file/edee/2016/02/vypichanakeramika.jpg>
- <https://cdn.britannica.com/39/79539-050-9CCA1C66/Homo-habilis-rendering-Artist.jpg>
- <https://ro.pinterest.com/pin/505529126906308037/>
- <https://i.pinimg.com/originals/75/10/d5/7510d54f91236e3d82d10cff16f89ce9.jpg>
- <https://media.sketchfab.com/models/d645e45ff307403e9d2073a6390fc353/thumbnails/f680261f095a4588a3c3076c4c9a32b5/1920x1080.jpeg>
- <https://indianewengland.com/wp-content/uploads/2018/08/Homo-Erectus.jpg>
- <http://gurche.com/apes-2>
- <https://www.iceman.it/en/equipment/>
- <https://i.pinimg.com/originals/f0/7d/74/f07d749476b835ccfc796bfa7169def.jpg>
- <https://www.altoadigeinnovazione.it/wp-content/uploads/2016/04/otzi1.jpg>
- <https://archeologie.culture.fr/lascaux/fr/support>
- https://images.france.fr/zeaejvyq9bhj/5nEDzcuxm8g8sK08gA6yA4/2d86dd7b857a5f35b67ad93408a88d61/la-grande-fresque-de-la-salle-du-fond-c-jean-clottes-centre-national-de-la-prehistoire2_opt_0.jpg
- https://d3e1m60ptf1oym.cloudfront.net/ea9840e0-9c56-4934-8687-056950c543b4/mm8200130409_08910_uxga.jpg
- Autor: HTO – Fotografie je vlastním dílem, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6904373>
- Autor: Theodor Hoffsten – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29745221>
- Autor: Marianoc – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4066983>
- Autor: Vitor 1234 – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4176598>
- Autor: Neznámý – Tento soubor byl odvozen z: Serra da Capivara - Several Paintings 2.jpg, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29962386>
- <https://cdn.newsapi.com.au/image/v1/23db7bb8ebf2c72488b1a7a79b8087eb>
- https://www.ceskesvycarsko.cz/sites/default/files/styles/max_800x800/public/2018-03/Velk%C3%BD%20prusk%C3%BD%20t%C3%A1bor.jpg?itok=ns-dg69I

- <https://image.arrivalguides.com/x/02/f2995de3ddff0a243109d552f42d1087.jpg>
- By Photograph : Jean-Gilles Berizzi. Upload : Elapied (talk · contribs), Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2252370>
- Autor: CeStu – Vlastní dílo, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15262686>
- <http://uhm-prednasky.fpf.slu.cz/index.php?page=paleolit>
- <https://quod.lib.umich.edu/c/ca/7523862.0005.006/--paleolithic-flints-is-an-aesthetics-of-stone-tools-possible?rgn=main;view=fulltext>
- https://images.marinespecies.org/thumbs/68733_spondylus-gaederopus.jpg?w=700
- http://www.bylany.com/eng/bylany_historie.html
- By Wilson44691 - self-made; Mark A. Wilson[1], Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3793641>
- By Lodo27 from Moscow, Russia - Own work (Lodo27), CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=80214117>
- By User Kglavin on en.wikipedia - pdphoto.org, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1303509>
- By Fediona - Own work, CC0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=67618082>
- <http://itras.cz/kamenny-pastyr/galerie/17683/>
- CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=364293>
- By Olaf Tausch - Own work, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=44317020>
- <https://norwegianscitechnews.com/wp-content/uploads/2015/02/bla-steinkjer-01.jpg>
- <http://bohemiaorientalis.cz/o-kulturni-stepi/www-landschaftsmuseum-de/>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/93/Fertile_crescent_Neolithic_B_circa_7500_BC.jpg
- https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/s-rycem-za-tajemstvím-rondelu.A150415_115806_pozice-tema_kasa
- <https://twitter.com/MuseumHalle/status/1244305703256428544>
- https://www.landesmuseum-vorgeschichte.de/fileadmin/landesmuseum/alle/bilder/bilder_inhalte/5_3_2_3_schamanin.jpg
- Autor: garethwiscombe – <https://www.flickr.com/photos/garethwiscombe/1071477228/in/photostream/>, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=13278936>
- Autor: TharkunColl – en wikipedia, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1604015>
- By Wikimalte - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74316870>
- Autor: Ministr MInistr – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=11458194>
- <https://i.pinimg.com/originals/a9/ac/bf/a9acbf0acfc01af41cf1635d801399f4.jpg>
- <https://image.invaluable.com/housePhotos/mrozcek/52/633452/H21499-L155015006.jpg>